

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 14 K, za pol leta 7 K; za četrt leta 3-50 K, mesečno 1.20 K; za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrt leta 4 K; za Ameriko za pol leta 9-50 K za četrt leta 4-80 K

Periodična številka 10 v.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopis se ne vračajo. Inzerati: Enostopna peti vrstica (širina 88 mm) za enkrat 20 vin. večkrat po dogovoru.

63. številka

V Ljubljani, v soboto, dne 28. maja 1910.

Leto XIII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana. — Za denarne pošiljave naročila na list, reklamacije, inzerate i. t. d.: Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Selenburgova ulica 6/II.

Vabilo na naročbo.

Sodruge in prijatelje vabimo na novo naročbo, dosedanje naročnike pa, katerim je potekla naročnina koncem meseca maja, da jo zopet obnové.

„Rdeči Prapor“

izhaja trikrat na teden ter velja

Za Avstro-Ogrske dežele:

za celo leto K 14.—
za pol leta „ 7.—
za četrt leta „ 3-50
na mesec „ 1-20

Za Nemčijo:

za pol leta K 7-90
za četrt leta „ 4.—

Za Ameriko:

za pol leta K 9-50
za četrt leta „ 4-80

Obenem prosimo cenjene naročnike, naj priporočajo naš list svojim sodrugom, prijateljem in znancem, naj ga zahtevajo po gostilnah in kavarnah, v katere zahajajo in naj nam pošljejo naslove takih znancev, ki bi ga naročili, če jim ga pošljemo na ogled.

Upravništvo „Rdečega Prapora“.

Žena in politika.

Meščanska družba si domislja, da je njena kultura cvet vseh cvetov in da se v tem, kar je ona ustanovila, ne sme izpreminjati nič. Zakaj v meščanski družbi je že vse, kar more biti na svetu lepega, dobrega in plemenitega, na vrhuncu. Če si kdo upa misliti, da bi vendar še kaj lahko bilo boljše in lepše, ga imajo za bedaka in hujskača.

Kako »kulturni« se nazori te »vzorne« družbe, pa opaža človek lahko vsak dan, če pogleda kako živi množica ljudstva v primeri z malim številom velikih bogatašev. V tej krasni družbi je nekoliko milijonov ljudi, ki morajo živeti kakor tovorna živina, pa pogostoma ne vedo, če bodo mogli nasiti se in svojce. V ljubeznivi družbi razsaja jetika, umirajo ljudje od lakote, se množe samomori in so zločini na dnevnem redu.

Pa še nekaj je značilno za meščansko družbo. Š prazno besedo se uganja pravo oboževanje žene, seveda le žene »iz boljših krogov, «dame». V dejanju pa igra žena tako žalostno ulogo, kakor da živimo še v tistih časih, ko so se katoličani prepirali, če ima žena dušo ali ne. V tej družbi velja mnenje, da naj se žena briga za »toalet«, za ličje, za sprejeme, jour fixe i. t. d., druge reči pa naj pusti pri miru, ker »niso zanjo«. Na tem stališču stoje večinoma tudi zakoni te družbe, ki delajo med možem in ženo tako razliko, kakor da žena sploh ne bi bila pravega človeškega rodu. Taki so posebno tisti zakoni, ki merijo državljanom politične pravice. Avstrijsko zakonodajstvo je sploh v teh rečeh sila previdno. Kar se v marsikateri drugi državi razume čisto samoposebi, se mora pri nas vklepati v neštivilne paragrafe, kar pa ne stoji v paragrafih, je kratkomejno prepovedano,

Takih prepovedi je največ za ženske. Moški so si priborili vendar košček volilne pravice; žensko volilno pravico pa smatrajo »merodajni«, krogi še vedno za grozno nevarno. Tako žena tudi ne sme biti članica političnega društva. Menda bi se podrl svet v Avstriji, če bi se žena brigala za to, kaj, da so zakoni kako se delajo, kdo jih dela itd.

Zadnji teden se je o tem nekoliko govorilo v ustavnem odseku poslanske zbornice. Poslanec sodrug Pernerstorfer je vložil predlog, da naj se iz zakona o društvih izločijo paragrafi 29 do 35, ki obsegajo določbe o političnih društvih. O tem predlogu se je razpravljalo.

Sodrug Pernerstorfer je v svojem utemeljevanju naglašal, da se razlika med političnimi in nepolitičnimi društvi ne strinja več z modernimi nazori. Zastarale določbe tega zakona izključujejo žene, nedoletne in tuje iz političnih društev. Posledica teh predpotopnih določil je pa le ta, da se iščejo postranska pota. V nekaterih državah imajo žene aktivno in pasivno volilno pravico za parlamente; v Avstriji imajo posamezne v nekaterih občinah nekoliko volilne pravice v nekaterih slučajih. V političnih društvih pa ne smejo biti. To je nezmysel in zadnji čas je, da se odpravi.

Zastopnik vlade sekijski načelnik Fries je dejal, da soglašata tudi vlada z nazorom, da je sedaj veljavni društveni zakon izdelan na zastareli podlagi. Ampak po mnenju vlade se da to popraviti samo s popolnoma novim zakonom. Zato je vlada proti reformi, katero predlaga sodrug Pernerstorfer.

Krščanski socialci Silberer je za to, da se izbrisejo samo parafi 31, 33 in 34, nadalje tisti del § 30, po katerem žene ne smejo biti članice političnih društev in pa § 32, ki zahteva, da se morajo imena oseb članov naznanjati oblasti. Nasprotno pa bodi vsako politično društvo dolžno, predlagati vsako leto oblasti izkaz, koliko članov ima. Uradi naj imajo pravico, pogledati v imenik članov.

Sodrug dr. Adler je podpiral Pernerstorferjev predlog. Vsled vpeljane splošne in enake volilne pravice se mora vršiti agitacija in organizacija, proti čemur je vlada brez moči. Sedanji položaj ima to posledico, da se zakon ne izvaja. Proti »neprijetnim« strankam se pa lahko vrše šikane in sekature in namesto zakona velja tedaj samovoljnost.

Po daljši debati se je sklenilo, odložiti podrobno razpravo toliko, da se morajo člani sporazumeti s svojimi strankami.

Mladenški shod v Gorici.

Gorica, 25. maja.

V nedeljo se je vršil napovedani shod socialistične mladine. Reči moremo, da nismo pričakovali tako velike udeležbe, kakršno smo imeli. Zahvaliti pa se moramo zanjo tudi našim ljubim nasprotnikom, predvsem policajem okrog »Soče«, ki se nam ves teden delali brezplačno reklamo za shod. Naj sprejmejo naše priznanje!

Ko je sodrug Petejan ob 1/10. dopoldne otvoril shod, je bila dvorana polna zavednih in navdušenih mladeničev in med njimi tudi nekaj mladenk.

Sklicatelj je pojasnil namen shoda, pozdravil zastopnika ljubljanske socialistične mladine in prečital pozdravno pismo mladih socialistov iz Idrije. Na to se je volilo predsedništvo in sicer sta bila izvoljena sodrug Valentin Komavli za predsednika in Lavoslav Bobič za zapisnikarja.

Besedo je na to dobil sodrug Franc Svetek iz Ljubljane, ki se je zahvalil za sprejem in želel shodu v imenu ljubljanskih sodrugov najboljši uspeh.

Tedaj se je prešlo na dnevni red.

Prvi je govoril sodrug Petejan, ki je najprej omenil napade nasprotniškega časopisja na naš shod in na sodruga dr. Tuma. Ravno v teh napadih je najboljši dokaz, da je današnji shod velike važnosti. Govornik na to razpravlja o nasprotniških organizacijah na Goriskem, na eni strani o »Orlih«, na drugi o »Sokolih«. Treba je le prečitati nekoliko števil klerikalnih časopisov, pa se takoj lahko ve in razume, kakšen namen imajo »Orli«. V prvi vrsti jim gre za hujskanje zoper vse, kar ni klerikalno. Naravnost nesramno napadajo solo in učiteljstvo in njihovi napadi se največkrat izležejo v obrekovanje. Dolžnost naše socialistične mladine je, da se upre klerikalni reakciji in njenemu fanatizmu. Med mladino se mora obuditi veselje do šole in spoštovanje do učiteljstva. Kajti le učiteljstvo, ki uživa zupanje in ki mora seveda biti prepojeno z modernimi nazori, more koristiti napredku delavskega ljudstva in naroda sploh. — Dolgo razpravlja govornik o sokolskih društvih in njihovem delovanju. Dokler je sokolstvo odgovarjalo svoji prvotni ideji, je bilo častivredno. Ali danes ni »Sokol« nič drugega kakor organizacija liberalne stranke, ki se vzdržuje edino z veseljami, s plesi in podporami. Ako jim zmanjka tega, je »Sokol« mrtev. Društvo, ki živi od takih sredstev, ni vredno, da obstoja. Mi nismo nasprotniki zabave; tudi mladini je treba razvedrila in prav radi ji ga privoščimo. Nasprotni smo pa izkoriščanju, kakršno je v navadi zlasti v gorški okolici, kajti s tem, kar se godi na takih »veselicah«, se mladina uničuje moralno in materielno. Naloga naše organizacije torej ne bo, posnemati »Orle« in »Sokole«, ampak sli bomo po drugi poti, ki je pač bolj trnjeva, ampak potrebna. Delali ne bomo tega, kar mladini ugaja, pa ji obenem škoduje, ampak skrbeli bomo za to, kar bo mladini koristilo, ako ji tudi izprva ne bo ugajalo.

V prvi vrsti je namen naše organizacije, braniti mladino pred kapitalističnim izkoriščanjem. Težko da bi bili vajenci še v kakšnem kraju tako izkoriščani kakor na Goriskem. Tu se ne vpoštevata ne obrtni zakon, ne šolski zakon, ker se ni nihče brigal za to. Vzgjati je treba mladino tako, da bo že ona spoznavala svojega izkoriščevalca, proti kateremu se bo morala bojevati. Posvečati hočemo torej svojo pozornost mladeniškim tečajem in strokovni izobrazbi. Po možnosti bomo gojili telovadbo in petje in posebno tudi alpinizem, od katerega bo mladina imela največ duševne in telesne koristi.

Nadalje je govornik razpravljal o politični izobrazbi, o narodnosti in mednarodnosti, o militarizmu in antimilitaristični agitaciji, o klerikalizmu in protiklerikalni propagandi. Zaključil je svoj govor s pozivom, naj se mladina oklene svoje organizacije, ki hoče vzgajati samozavesten in značajan naraščaj, da bo v ponos svojim staršem, svojemu razredu in svojemu narodu. To hočemo izvršiti z lastnimi močmi in z lastnim požrtvovanjem. Le tista organizacija, ki ne živi ne od milosti cerkve, ne od kapitalistov, je vredna, da živi. In taka mora biti naša organizacija.

Na to predlaga sledečo

resolucijo:

«Mladenci, zbrani na svojem prvem shodu v Gorici, dne 22. maja 1910., sklenejo ustanoviti organizacijo socialistične mladine na Goriskem skupno in pod kontrolo jugoslovanske socialno-demokratske stranke. Organizacija naj se ustanovi po vzoru češke mladinske organizacije, t. j. razdeli naj se v krajne in okrajne skupine, ki skupaj tvorijo deželno zvezo. Ta naj se ustanovi na prvi deželni konferenci krajnih skupin. Krajna skupina se ustanovi povsod, kjer se oglasi deset članov, ki plačujejo po 30 vinarjev mesečnega doneska.»

Po predlogu sodruha Bratine se je resolucija soglasno sprejela.

V pripravljani odbor

so bili izvoljeni sodrugi Josip Petejan, Valentin Komavli, Lavoslav Bobič, Anton Klančič, Andrej Tomšič, J. Lukežič, Iv. Arčon in Alojz Poveraj.

O drugi točki je poročal sodrug dr. Dermota, o tretji pa sodr. dr. Tuma. Oba kvasna referata objavimo v prihodnjih številkah.

Po končanem dnevnem redu je sodrug Petejan pozival mladino na delo za organizacijo in delavsko časopisje. Ni treba, da agitiramo kakor «Orli» in «Sokoli», ki se med seboj pretepajo in tožijo, temveč s prepričanjem. Nato zaključili zanimivi shod s trikratnim živio-klici na mednarodno socialno demokracijo.

Hofrichter pred sodiščem.

Ko bodo te vrstice dotiskane, bo morda že izrečena sodba nad nadporočnikom Hofrichterjem. Ravno pol leta, odkar so Hofrichterja prijeli, je trajala preiskava.

Da olajšamo čitateljem stvar, ponovimo v kratkem, zakaj gre. Dne 14. novembra lanskega leta je nadporočnik 14. pešpolka Adolf Hofrichter po rezultatih preiskave razposlal dvanajstim častnikom generalnega štaba pisma s podpisom Charles Francis, s katerimi jim je priporočal priloženo sredstvo „za okrepčanje moške sile“. „Zdravilno“ sredstvo, ki je bilo priloženo vsakemu pismu, je obsegalo dva grama ciankalija. Eden izmed adresatov, stotnik Rikard Mader je zavžil „medicino“ dne 17. novembra in je bil takoj mrtev. Začela se je preiskava in razna sumljiva znamenja so kazala v Lincah. Komisija se je odpeljala tja in je prijela Hofrichterja ter ga izročila garnizijskemu sodišču na Dunaju. Sodnijsko preiskavo je vodil stotnik-avditor Kunz. Dasi je bilo mnogo indicij, ki so obremenjevala Hofrichterja, je bila zadeva vendar dvomljiva in šele zadnji mesec, ko je Hofrichter priznal, se je začelo jasnit. So pa tudi danes še ljudje, ki menijo, da tudi njegovo priznanje še ni zadosten dokaz.

Dne 24. t. m. se je začelo tisto dejanje, ki se pri vojaškem sodišču imenuje obravnava. Nekateri časopisi „poročajo“ vsakovrstne „zanimive posameznosti“ o razpravi. To je vse izmišljeno. Razprava je namreč strogo tajna. Sodišče je sestavljeno iz 8 častnikov in avditorja pod predsedstvom majorja. Po predpisu je moral avditor pred obravnavo reči sodnikom:

„Opozarjam Vas na Vašo službeno tajnost, ki Vam nalaga dolžnost, ohraniti o vsem, kar se tu godi, o vsem, kar slišite, strogo molčljivost in zato ne smete o ničemer, kar se bo tu godilo, z nikomur zunaj govoriti, ne sme torej nič priti v javnost.“

Potem se pripelje obtoženec in se vpraša, če ugovarja kateremu izmed sodnikov. Če bi obtoženec ugovarjal, bi ga morali odpeljati in sodišče bi se posvetovalo. Ker se to ni zgodilo, se mora verjeti, da je sprejel svoje sodnike. Potem se mu prečita njegova protokolirana izjava in se vpraša, če ima kaj reči na to. Če je Hofrichter kaj dejal ali ne, se ne more vedeti. Nekateri listi celo trdijo, da je preklical svoje priznanje. To so si morali izmisliti, zakaj če bi se bilo to zgodilo, jim vendar nihče ne bi smel povedati tega.

Obtoženec je s tem opravil vse. Odpeljejo ga. Tudi Hofrichterja so odpeljali v celico. In potem se čitajo akti. Nazadnje prečita avditor svoje zaključke in na koncu predlog o kazni. Seja se prekine, sodniki gredo premišljati. Ko se vrnejo, se glasuje o kazni. Najmlajši častnik glasuje prvi. To glasovanje mora na večne čase ostati tajno.

Protokol se zapečati, en stotnik in en subalterni častnik (nadporočnik ali poročnik) ga odnese, „sodnemu gospodu“ (zborničnemu poveljniku, na Dunaju generalu Versbachu). Obsojenec in „sodni gospod“ imata pravico, rekurirati na višje vojno sodišče.

Kadar se vrne sodba od „sodnega gospoda“, eventualno od prizivnega sodišča, jo predsednik razpečati in izroči avditorju. Okna in vrata se odpro, tambur zabobna, obtoženca pripeljejo in razglase sodbo.

Politični odsevi.

* **Štajerski deželni zbor** ne bo sklican. Vlada je odklonila prošnjo deželnega odbora, ki je želel sklicanje zbora še za mesec maj. Poleti sploh noče sklicevati nobenega deželnega zbora, temveč šele na jesen. Ker poteče dne 30. junija tistih 6 mesecev, za katere je dovoljen proračun, ima deželni odbor le dve poti; ali gospodariti protustavno brez deželnozbornskega dovoljenja, ali pa odložiti mandate in tako prisiliti vlado, da vendar skliče deželni zbor. Pokazalo se bo, koliko razuma imajo gospodje.

* **Proračunski odsek** je s 27 glasovi proti 18 sprejel proračun ministrstva za notranje zadeve. Potem se je začela razprava o proračunu železniškega ministrstva. Tu je bila jako zanimiva debata o položaju železniških uslužbencev, o kateri bomo poročali.

* **Finančni odsek** je nadaljeval razpravo o davčni predlogi. Poslanec dr. Licht je deloma odklanjal davčne predloge poslanca Urbana, potem je ostro polemiziral proti Steinwenderjevim davčnim zahtevam. (Kakor znano, predlaga Steinwender še več novih davkov kakor finančni minister.) — Poslanec Huber se je zelo trudil v interesu veleposestnikov. Trdil je, da nosi poljedelstvo vsa bremena, industrija pa nič. Davek na tobak in sol je po mnenju tega čudnega učenjaka „direkten“, mož namreč misli, da potrebujejo le boje stoječi sloji tobaka in soli. Tej modrosti se je smejal ves odsek.

* **Industrijski svet**, v katerem sede največji kapitalisti, se je izrekel proti reformi osebno dohodninskega davka, po kateri bi se moralo od velikih dohodkov nekaj malega več plačevati kakor doslej. Proti stališču industrijskega sveta je v finančnem odseku nastopil poslanec Kuranda, ki je izjavil, da je za davek na dedščine in darila. Tudi zemljiščni davek naj se tako ipleuredi, da se razbremenijo mali posestniki, da pa se ne zmanjša celoletni davek. Kar se tiče dohodninskega davka, pomeni nameravana reforma za ljudi, ki imajo po 20 do 35.000 kron dohodka, komaj tak izdatek, kakor če bi si enkrat na leto kupili sedež v gledišču ali pa se kam peljali s kočijo.

* **V odseku za socialno zavarovanje** je večina odklonila Lichtov predlog radi zavarovalnih uradov, o katerem poročamo na drugem mestu. Potem so se sprejeli paragrafi, ki določajo ustanovitev okrajnih uradov. Posl. Licht je predlagal, če se določijo za proporcionalne volitve, sledeči ključ: Dve petini za nastavljenice, 1 petino za zavarovance iz krogov obrti in poljedelstva in 1 petino za samostalne zavarovance. Glasovalo se bo na prihodnji seji.

* **V legitimacijskem odseku** je kršč. socialec Bielošlavec nenadoma nastopil proti ustanovitvi sodišča za volitve. Po njegovem naj bi se pri vsakem okrožnem sodišču ustanovil po en senat, ki bi se bavil z volitvami. Da bi to bila oslarija, je jasno. Socialna demokrata dr. Liebermann in Winarsky sta dokazala, da bi se s takim zistemom zopet preprečilo vsako presojanje volitev. Bielošlavec bo že vedel, zakaj mu pravična preiskava volitev ne bi bila všeč.

* **Radi italijanskega vseučiliškega vprašanja** so bili poslanci baron Malfatti, dr. Conci, dr. Bugatto in dr. Gentili pri baronu Bienertu. Navzoč je bil tudi učni minister grof Stürgkh. Bienert je govoril tako, da ni bil ne krop ne voda. Italijani danes kratkomo ne vedo, kaj bo z njihovim vseučiliščem in ako bo sploh kaj.

* **Učni minister grof Stürgkh** je izdal novo naredbo, ki priporoča vpeljavo in pospeševanje ročnega dela v ljudskih in meščanskih šolah.

* **Dr. Gensmann**, vodja krščanskih socialcev, bivši minister, zagovornik skrajnega klerikalizma je šel za tri dni v — samostan, baje delat pokoro. Izbral si je v ta namen samostan Emavs. Če se ve, da je v tem kloštru znani pater grof Galen, ki je spovednik prestolnega naslednika Franca Ferdinanda, se že ve, koliko je ura bila.

* **Volilni red za sabor Bosne in Hercegovine**. Vseh volilcev je 402.164. Od teh je 173.127 pravoslavni in ti volijo 31 poslanec; 137.364 mohamedancev volijo 24 in 88.928 katolikov volijo 16 mandatov. Prva kurija ima dva razreda: mohamedansko veleposestvo in inteligenco. 399 moh. veleposestnikov volijo 5 poslancev, inteligenca odpošlje 13 poslancev v dež. sabor in sicer 3129 katoličanov 4, 1676 mohamedancev 1 in 1273 pravoslavni 8 poslancev. V drugi kuriji volijo meščani, 29.555 mohamedanskih vo-

lilcev volijo 9 poslancev, 8875 pravoslavni 5, 7485 katoliški tudi 5 in 1620 židov 1 poslanca. V tretji kuriji v kmetskih občinah je 346.929 volilcev, torej sedem osmin vseh volilcev, in ti volilci volijo le 34 poslancev, katerih je 72. 162.980 pravoslavni volijo 18, 105.784 mohamedancev volijo 9, 78.215 katoličanov volijo 7 poslancev. V tej kuriji se voli ustmeno, češ, da so volilci po večini analfabeti, kar je pa le slabo izpričevalo za 32 letno avstrijsko upravo v Bosni in Hercegovini. V prvi kuriji pride na vsakih 80 volilcev en poslanec, v tretjem pa se giblje število volilcev za enega poslanca med 11.648 do 9055.

* **Nizozemski parlament** se bavi s predlogom socialno-demokratskega poslanca Troelstre, da se uvede preiskava proti bivšemu ministru Kuyparju radi kupčevanja z ordeni. Proti predlogu je govoril staroradikalni poslanec dr. Beaufort, češ, da bi preiskava škodovala ugledu Holandije v tujini. Troelstre je protestiral proti temu nazoru in je prečital razne članke tujih važnih časopisev, iz katerih se vidi uasprotno. Troelstre pravi, da bi bila odklonitev njegovega predloga pega na zgodovini protirevolucionarne stranke.

Dopisi.

Glince. Pri novi zgradbi ljudske šole je neki dobro znani polir z imenom Matija Kosi. Mož je prišel na to častno mesto seveda pri dotičnem zidarskem mojstru Marinciču. Kakor, znano na Kranjskem ne vprašujejo mojstri po učnih izpričevalih, temveč glavni pogoj je ta, da zna dotičnik delavce dobro priganjati ter denuncirati, vse drugo je pa postranska stvar. Po navadi so taki priganjati, ki so dobili kako boljše mesto, največji tirani, nad svojimi tovarisi, ne pomislijo pa, kako je bilo z njimi še pred kratkim, ko so morali otepavati z raznovrstnim zidarskim orodjem in bodo morali, ako se ne motimo, v bodoč. Za danes le opozarjamo imenovanega, da ako hoče veljati za polirja, naj se pred vsem navadi olike, kajti delavci niso dolžni, prenašati njegove priimke in psovke. Drugič pa si popolnoma prepovemo tako brutalno postopanje, osobito od človeka, ki je že pokazal, koliko je vreden, ker je zapustil delavske interese. V Zagrebu je hotel veljati za najboljšega agitatorja, tukaj pa menda za najhujšega izdajalca. Od takega človeka se delavci ne bodo dali šikanirati, in si dajati nedostojna imena, posebno pa ne organizirani. Ako tega ne opusti, mu povemo že danes, da se mu zna kaj prav neljubega pripetiti, kakor se je pripetilo že večkrat podobnim tiranom. Gospoda Marinciča, znanega kot vestnega moža in dosedaj vsestransko priljubljenega mojstra, pa opozarjamo, da naj svojega namestnika pri stavbi ljudske šole na Glincih nekoliko pouči, kako da ima z delavci postopati, sicer bi bili delavci sami primorani poučiti ga, vsled česar bi pa mogoče trpel škodo tudi mojster sam, in to bi delavcem samima bilo neljubo, da bi morali zgrabiti za skrajno sredstvo za obrambo tako malo vrednega človeka. Toliko za danes. Drugič upamo, da ne bo treba več, kajti mera je polna. Samo pazite, da se kaj ne izpreobrne. Delavcem pa svetujemo: stojte vsi kot en mož na straži, združite se v svoji strokovni organizaciji! Kdor se ni pristopil, naj pristopi in videli bode, kako hitro se bodo odpravila tako vama neljuba razmerja. Torej pozor vsem prizadetim!

Stavbeni stražarji.

Socialni pregled.

** **Zidarji na Goriskem, pozor!** Zidarski mojstri vseh narodnosti v Gorici so se združili in si ustanovili konsorcij, v katerem hočejo braniti svoje interese na mednarodni podlagi. To dejstvo mora pač tudi zadnjemu zidarskemu delavcu odpreti oči in pokazati, da se morajo tudi oni trdno združiti in si čimprej ustanoviti strokovno organizacijo, ki bo branila interese delavcev proti izkoriščevalcem. Zidarji, agitirajte med svojimi tovarisi, da postane tudi vaša organizacija močna!

** **Sušica (jetike) in delavska stanovanja.** Na tirinajstem kongresu «Glavnega nemškega odbora za pobijanje sušice», ki se je vršil v Berlinu, so vsi navzoči učenjaki bili enega mnenja, da prvo okuženje za sušico skoro vedno začneja že v mladih letih. Močnejši organizmi se z lahkoto ubranijo prvemu okuženju in si tudi v bodočnosti ohranijo neko imuniteto, medtem ko se slabiji organizmi ne morejo ubraniti okuženju, ki jim ostavlja hude posledice. Moramo imeti torej v prvi vrsti skrb za mladino. Kraj, kjer se največkrat in najlaže dogajajo okuženja, so stanovanja, kjer stanuje in spi več oseb v eni sobi in dihajo v sebe tisti okuženi zrak, ki je poln raznih bacilov. Najboljše sredstvo za pobijanje sušice je čistoča v stanovanju. Za to pa morajo največ skrbeti tisti faktorji, ki so poklicani v to, da zidajo delavstvu zračna in zdrava stanovanja, in tudi delavstvo samo, ki se mora držati točno predpisov, ki so določeni za pobijanje sušice. Moral bi se pač upeljati dolžnost, da se vsak posamezni slučaj okuženja naznani, da se disinficirajo prostori, v katerih je bolnik prebival in če mogoče da se sežgo vse stvari, ki jih je bolnik uporabljal,

Ker bi to bila težavna stvar za revne družine, bi morala to preskrbeti občina ali država. Da bi ta borba imela povoljen uspeh, bi bilo potrebno, da bi se stavilo veliko število zdravih in cenih stanovanj na razpolago delavstvu, da bi se očistila mesta in da bi se kolikor mogoče preprečilo vzdigavanje prahu in dima v zrak ter da bi se skrbelo za čistost v zaprtih lokalih, kjer se veliko število oseb zadržava več časa, kakor v šolah in delavnicah.

Shodi.

Javni rudarski shodi bodo v nedeljo, dne 29. maja:

V Hrastniku ob 8. dopoldne v gostilni Erzen;

v Trbovljah ob 2. popoldne na vrtu gosp. Božiča;

v Zagorju ob pol 6. popoldne na vrtu gosp. Mihelčiča;

v petek dne 3. junija:

v Idriji ob 8. zvečer;

v nedeljo, dne 5. junija:

v Labinju ob 9. dopoldne. Dnevni red na vseh teh shodih je:

Zavarovanje rudarjev proti neugodam in državni zbor.

Podgora. V nedeljo, dne 29. t. m. se vrši v Podgori javen shod s sledečim dnevnim redom: I. Občinske volitve; poroča sodr. dr. Tuma. II. Delavske razmere v tukajšnji tovarni; poroča sodr. Petejan. Shod se vrši v dvorani g. Breganta ob pol 4. uri popoldne. Delavci in kmetje! Udeležite se shoda v velikem številu.

Ako še niste, pošljite naročnino!

Med služabniki matere cerkve.

V Trstu, 25. maja.

V Trstu se je začela razvijati afera, ki povzrokuje tukaj in sploh po primorskih krajih ne navadno senzacijo. Znani kanonik Buttignoni je izdal letak, v katerem silovito napada kanonika Mecchio in naravnost zahteva njegovo odstranitev iz kapitelja, češ, da ni vreden tega mesta. V svoji okrožnici, ki je zelo razširjena, označuje kanonika Mecchio za intriganta in nasilneža, ki hoče absolutistično vladati v škofiji in se vzpenjati višje za vsako ceno, bodisi tudi na škodo in pogin nešteti drugih.

Buttignonijeva okrožnica je preobširna, da bi jo mogli podati svojim čitatelem. Napadajoči pisatelj navaja v nji celo vrsto dejstev, s katerimi hoče dokazati, da je Mecchia teroriziral vso duhovščino in šikaniral vsakega, kdor ni brezpogojno trobil v njegov rog; da je širil korupcijo, da so njegovi pristaši smeli delati, kar so hoteli; da je delil duhovniška mesta samo svojim kreaturam brez obzira na sposobnost in vrednost, da se je povzdigoval nad škofa in bahal, da se godi to, kar hoče on, ne pa, kar hoče škof Nagl i. t. d.

Okrožnica pozivlja duhovništvo vse škofije, naj vstane zoper moza, ki ni vreden, da je duhovnik — Buttignoni ga imenuje «tirana», «policista», «Torquemado» i. t. d. — in naj zahteva njegovo odstranitev.

Kakor smo rekli, je napravila okrožnica velikansko senzacijo. Vse tržaško časopisje piše o njej in med duhovščino se že opazuje močna agitacija. Napadeni kanonik Mecchia se zagovarja v krščansko-socialnem «Amico», a reči se mora, da dela njegova obramba prav med vtisk. Buttignoniju očita, da je «modernist», da tiče za njim Slovenci in Hrvatje, celo za tajnega socialnega demokrata ga hoče razglasiti. Medtem je pa Buttignonijev napad že dosegel ta uspeh, da je veliko število duhovnikov iz cele škofije podpisalo prošnjo, naj se Mecchia odstrani.

Hrup, ki ga je dvignila ta afera, se — kakor kaže — ne bo prav kmalu polegel in prav lahko je mogoče, da se še poveča.

Domače vesti.

— **Narodno delo.** Mi imamo narodnjake in rodoljube; imamo narodna obrambna društva; imamo „Sokole“ in „Orle“; imamo patriotične pesmi; imamo narodne poslance. In ob vsej obrambi in bojevitosti je naroda oddneodne manj. Če ne velja to povsem dobesedno, velja pa vsekakor v tem zmislu, da pomnoževanje slovenskega naroda silno zaostaja za pomnoževanjem drugih narodov in za normalnim priraščanjem. V primeri z drugimi narodi nazadujemo. Ne nazadujemo pa le po številu, ampak tudi po moči. Letos smo objavili le nekoliko rezultatov vojaških naborov. Številke, ki smo jih navedli, so bile žalostne. Če bi utegnili poročati o naboru v vsaki občini, bi bila slika še žalostnejša. Od leta do leta je manj fantov „tauglich“; od leta do leta jih prihaja sploh manj na nabore, ker jih ni doma, ampak so se zarili pod zemljo v Ameriki ali na Pruskem. V militarizmu nismo tako zaljubljeni, da bi žalovali radi njega, če dobi premalo „futra“. Toda nikomur ne bi smelo biti vseeno, če slabi pleme od leta do leta. Kaj nam bo pomagalo

vseučilišče, ako ne bo več ljudi za slovensko ljudsko šolo? Kaj bo koristila dvestoletnica „Naprej, zastava slave“, če ne bo več živega človeka, ki bi še znal slovensko? — Za majhen narod je pomnoževanje vprašanje življenja in smrti. In nam se bolj nagiblje k smrti nego k življenju. Vse naše narodnjaštvo pa deklamira in pije in nikdar mu ne prihaja na misel, da bi razmišljal o glavnem vprašanju: Zakaj umiramo in hiramo? Žalostna statistika nam pravi, da razsaja tuberkuloza pri nas hujše nego kjerkoli. Pravi nam, da je umrljivost otrok pri nas strahovita. Strokovnjaki trdijo, da umira v Ljubljani in okolici po 50 odstotkov dojenčkov. Vsa ta tragična dejstva imajo razloge in te ni težko uganiti. Vse to je posledica socialne bede: Nezadostne hrane, nezadostnega počitka in razvedrila, slabih, nezdravih stanovanj, težkega boja za življenje, skrbi, nevednosti in alkoholizma. Obstanek slovenskega naroda ni odvisen od na pitnic, od dobrega življenja dvajsetih kapitalistov in od publega zabavljanja, ampak predvsem od dobrih socialnih pogojev. Kdor tega ne vpošteva, koplje narodu grob. Pravo narodno delo pri nas je socialno-demokratsko delo.

— **Nova sodnijska palača v Trstu.** Takoj po volitvah leta 1907. so tržaški socialistični poslanci posredovali pri ministru, da bi se začelo z gradnjo novega sodnijskega poslopja v Trstu. Sodr. Oliva in Scabar sta večkrat posredovala pri raznih ministrih, ki so se potem menjali, ne samo radi tega, da bi se delo pospešilo, temveč tudi da odvrnejo vlado od nakane, da se palača zida iz cementa, mesto iz naravnega kamena in da bi nagovorila vlado, da se začne zidati v času ziderske krize, ki pušča toliko delavcev brez dela. Zdelo se je torej, da se bo začelo zidati spomladi leta 1908; toda prišla je parlamentarna kriza, težka kriza radi aneksije Bosne in Hercegovine, z dobro znanimi posledicami. Stroški za vojsko so pustili državne blagajne popolnoma prazne, razna koristna pošjetja in prepotrebna dela so bila odložena na — boljše čase. Toda sedaj je vlada dobila posojilo od 220 milijonov kron. Vsled tega, ko se je razpravljalo v proračunskem odseku o poglavju «Javna dela», je sodr. Pittoni interpeliral ministra za javna dela glede gradnje sodne palače v Trstu: spomnivši ga na razne minole obljube, je dokazal, da je neznosno stanje, v katerem se sedaj nahajajo sodnijski uradi, pravi skandal. Minister je po svoje opravičeval zakašnjenje gradnje radi težkih finančnih kriz in pokazal sodr. Pittoniju popis del, katera bodo v bodoče začeta, med katerimi je tudi pravosodna palača v Trstu, z datumom od dne 31. maja t. l. za izročitev podrobnih načrtov. Minister je dostavil, da ko bodo podrobni načrti končani, ne bo nobene zapreke za začetek dela in je obljubil, da bo stvar pospešil.

— **Naša predavanja.** Nedeljska priloga «Edinosti» je prinesla v zadnji številki notico, v kateri graja slovensko narodno inteligenco, katera da se ne udeležuje narodnih predavanj, temveč da rajše zahaja na socialistična predavanja, katerih da se udeležuje v večjem številu kakor socialistično delavstvo samo. Da se slovenska inteligenca udeležuje naših predavanj, to je resnica, ampak da se jih udeležuje v večjem številu kakor naše delavstvo, to ne odgovarja resnici. Da se tudi slovenski narodnjaki udeležujejo naših predavanj, je pač jasen dokaz, da imamo takšne predavatelje, katere je vredno poslušati in od katerih se marsikaj lahko nauči ne samo priprost delavec, ampak tudi bolj izobražen narodnjak. To je pač zasluga naša, da s svojimi predavatelji vzbujamo zanimanje tudi med slovensko inteligenco. Toda ta narodna gospoda bi mogla povedati tudi priprostenau narodnemu delavcu, da naj bi zahajal na naša predavanja, kjer se bo marsikaj lepega in zanj koristnega naučil. Ampak za narodno gospodo je boljše, da slovenski delavec ostane še dolgo časa v temi, da ga lažje izkoriščajo v svoje osebne namene. In ti «narodni liberalci» očitajo «klerikalcem», da drže ljudstvo v temi, medtem ko se oni še slabši. Torej vendar enkrat, da smo tudi mi socialni demokratje Slovenci, da nismo več izdajalci domovine. Da skrbimo za izobrazbo slovenskega delavstva, je tukaj pač jasen dokaz. Konstatirati moramo tukaj še eno dejstvo, da «Edinost» v svojih poročilih o naših predavanjih nikdar ne imenuje, kdo da prireja ta predavanja. Morda se boji, da bi delavstvo doznalo, kje da je njegovo mesto in kje da je njegova korist. Mi pa kličemo našemu «Ljudskemu odru»: Le tako naprej za izobrazbo našega delavstva!

— **Za «Rdeči Prapor»**, ki je glasilo jugoslov. soc. dem. stranke, bo pričela stranka večjo akcijo. Sodrugi se vse premalo zanimajo za list in seveda tudi za politiko. Opozarjamo, da zahteva čast vsakega sodruga, da je naročnik strankinega glasila, da čita list, ga razširja in skrbi za to, da se listu ne krati ugled po nepoklicanih kritikastih in intrigantih, ki ne sodijo lista po vsebini, ki ne morejo razumeti v svoji naivnosti in slebnosti, da mora biti socialno-demokratsko glasilo res socialistično, ne pa slično čvekastim meščanskim smokom. O taktiki in agitaciji o tem delu izda izvrševalni odbor posebno okrožnico.

— **Jutri v Kozarje.** Kakor že naznanjeno, je odbor pevskega zbora dogovorno z odborom «Vzajemnosti» sklenil, da priredi jutri v nedeljo popoldne

pešizlet v Kozarje. Pevci in ostali ljubljanski sodrugi se zbirajo v društvenih prostorih v Selenburgovi ulici št. 6/II viskoglinški pa se jim pridružijo pri Korošču na Glincah. Odhod iz Ljubljane ob 2. popoldne. Ker je pot zelo zložna in ne prodolga, se lahko vzamejo tudi družine seboj.

— **Neuroča s puško.** Kočar Ferik v Mariji Snežni na Velki je dne 12. t. m. streljal s staro puško na vrano, ki mu je odnesla pišče. Pri tem se je puška, ki je bila močno zarjavela, razletela in je Feriku desno roko tako razmesarila, da so mu jo morali v radgonski bolnišnici odrezati.

— **Halleyev komet** je bil, ko bi bilo jasno nebo, najlepše videti od 24. t. m. dalje, ko vzhaja polna luna sele po 8. zvečer. Tega dne se je videl do 1/4.1. po noči, dne 26. maja do pol ene, 27. maja do 3/4.1, dne 28. maja do 1., dne 29. maja do 1 in 3 minut, dne 30. maja do 1 in 10 minut, dne 31. maja pa do 1/2.2. ponoči. Po dosedanjem opazovanju se misli, da je šla zemlja nekoliko pozneje skozi kometov rep, nego se je pričakovalo. Iz Pulja se javlja, da se je v času prehoda na odnotnem hidrografičnem observatoriju opazovalo zemeljsko magnetično motenje vseh elementov. Severna luč se ni po dosedanjih vesteh nikjer opazovala.

Iz stranke.

o **Tržaški sodrugi** so vabljeni vsi na izredno vsžno zborovanje, ki bo v torek, dne 31. t. m. ob 8 zvečer v Delavskem domu ul. Boschetto 5. I. nad. Stvar je zelo važna. Nihče naj ne manjka.

Zadnje vesti.

Volitve v Bosni. Sarajevo, 26. maja. Pri včerajšnjih volitvah v kurlji inteligence so dobili vse štiri katoliške mandate kandidatje katoliških uradnikov in sicer predsednik «Katoliške udruge» pl. Vancaš, predsednik «Hrvatske zajednice» dr. Mandić, dalje dr. Jankiević in dr. Zabrajec.

Srbska skupština. Belgrad, 27. maja. Skupština je sprejela predlagane izpremembe volilnega zakona s 93 glasovi proti 6.

Razstava v Srbiji. Belgrad 27. maja. «Dnevni list» javlja, da se priredi leta 1912. v Belgradu velika poljedelska razstava, ki pa dobi vseslovanski značaj, če se doseže sporazum s prizadetimi faktorji.

Vstaja v Albaniji. 27. maja. V okolici Gilana se je turškimi četam posrečilo, ujeti tri odlične voditelje Arnavtov z devetimi spremljevalci. Ujeti vodje so Šaban Katoš, Mehmed Fagli in Velji Šaban. Poveljevali so Arnavtom pri Lepu in so imeli velik vpliv. Izročili so jih vojnemu sodišču.

Solun, 27. maja. Tudi v okraju Drenica so vstasi brez ugovora izročili orožje.

Vstaja v Albaniji. Carigrad, 27. maja. Minister za notranje zadeve je obvestil vse guvernerje, da se vstaja v Albaniji lahko smatra za končano.

Krečansko vprašanje. Carigrad, 27. maja. «Tanin» naglašja, da mlada Turčija ne more živeti brez Krete. Varstvene sile ne morejo Krete izročiti Grški, ako nočejo skleniti pogina Turčije.

London, 27. maja. Glede na vesti o rešitvi krečanskega vprašanja javlja Reuterjev biro: Dasi je krečansko vprašanje predmet razprav med varstvenimi silami, se vendar za ureditev bodočnosti otoka še ni izdelal noben gotov predlog.

Carigrad, 27. maja. V vladnih krogih se misli, da se razprave z varstvenimi silami radi Krete ne bodo kmalu končale. Kar se tiče bodoče vlade na otoku, stoji turška vlada na stališču, da ona kot šef avtonomne uprave na Kreti lahko prizna za guvernerja vsako osebo, tudi Krečana, nikakor pa ne Grka iz Grške kraljevine.

S črnogorske meje. Carigrad, 27. maja. Tarška vlada je storila v Cetinju korake radi spopada ob turško-črnogorski meji, pri katerem je bil po poročilu kosovskega valija en Črnogorec ubit, več Črnogorcev pa ranje njih.

Iz turškega parlamenta. Carigrad, 27. maja. Včeraj se je v zbornici razpravljalo o interpelaciji, ki trdi, da je erzerumski vali odpiral pisma nekega kurdskega poslanca. Minister za notranje zadeve Talaat bej zanikuje, da bi se bila pisma odpirala. Vali je baje na drug način izvedel za njih vsebino. Opozicija je ostro napadala vlado in ji očitala, da krši državljanske pravice. Končno je večina izrekla ministru zaupanje.

Finsko. Peterburg, 27. maja. Predsedništvo dume je sklenilo, postaviti zakonski načrt o Finskem še pred poletnimi počitnicami na dnevni red.

Srbske šole na Turškem. Solun, 27. maja. Oblast je zaprla srbsko šolo v Plevljem, ker srbski učitelji niso hoteli dovoliti, da bi turške oblasti legalizirale (potrdile) njihova izpričevala o učiteljski usposobljenosti.

Stoletnica Argentiniije. Buenos Aires, 26. maja. Včeraj se je slavila stoletnica argentinske države z velikimi paradami. V mnogih mestih so bile demonstracije proti Braziliji.

Menelik. Adis Abeba, 26. maja. Stanje cesarja Menelika se je včeraj nepričakovano poslabšalo, toda danes mu je že bolje.

Društvene vesti.

§ Upravni odsek «Vzajemnosti» za Spodnjo Šiško priredi v soboto, 28. t. m. ob pol 8. uri zvečer prijateljski sestanek v prostorih gostilne pri «Celarcu», Kolodvorska ulica. Člani se naprosajo, da se sestanka zanesljivo in točno udeležijo in da pripeljejo s seboj svoje rodbinske člane in znance.

§ Tamburaški klub «Vzajemnosti» v Ljubljani sprejema izvršujoče člane še do vstevši četrtka, dne 2. junija. Zglasiti se je zvečer med 6. in 7. uro vsak delavnik ali pa ob praznikih dopoldne med 9 in 10. uro v Šelenburgovi ulici št. 6, II., pri sođr. Št. Lehpamerju. Doslej se je zglasilo že nad 20 članov, želeli je pa še novih priglasičev, da bo zbor čim popolnejši. Pouk se je že pričel in kdor bi namerjal pristopiti pozneje, bi moral čakati vsaj par mesecev, da se zopet prične nov tečaj za začetnike.

Raznoterosti.

† Stric umoril nečaka. V Varšavi so zaprli posestnika in pisatelja Ronickega, ker je osumljen, da je umoril svojega 17 letnega nečaka, gimna-

Svojim čitateljem priporočamo, da se ozirajo na take tvrdke, ki inserirajo v našem listu.

H. Suttner
Ljubljana Mesni trg
nasproti rotovža.

Priporoča svojo bogato zalogo pravih švicarskih ur, zlatine in srebrnine najfinejšega izdelka po najnižjih cenah. Blago le prve vrste. Cenik na zahtevo zastoj in poštne prosto. Obrnite se zanesljivo na domačo tvrdko, kjer bodele najboljše postreženi. 101

Maček
je trpljenje hudo,

pa napravi čudo!

Edini likér za slab želodec!

Ljudska kakovost 1 liter K 2.44.
Kabinetna kakovost 1 liter K 4.80.
Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

zijskega dijaka, Hrzamovskega, in sicer iz lakomnosti, da bi podedoval veliko premoženje po svojem mladem sorodniku.

† Mož z desetimi ženami. V Pittsburgu v Ameriki so zaprli obersta Jaim Teplova radi bigamije. Dosedaj se je oglasilo že 12 žensk, ki so spoznale v oberstu svojega moža. Teplov je lep mož in bati se je, da se še niso zglasile vse njegove žene. Aretiran je bil ravno v trenutku, ko je prodajal zlatino svoje zadnje žene, da se bi lahko poročil z drugo.

Zagrebski
Franck kot tovarniško znamke
priporočujemo kot priznana najboljši pridaček za kavo!
al. zagan 11/25, 11/27

Ceno posteljno perje in puh!

1 kilogram sivega, oskubljenega K 2.—, polbelega K 2.80, belega K 4.—, prima puhastega K 6.—, izredno finega skubljenega K 8.—, sivega puha K 6.—, belega K 10.—, izredno fini prsni puh K 12.—, od 5 kg nabrej franko.

Gotove postelje

iz gosto tkanega, rdečega, modrega, rmenega ali belega inleta (blaga nanking), 1 pernica 180 cm dolga in 116 cm široko ter 2 blazini, 80 cm dolgi in 58 cm široki, dovolj napoljene z novim, očiščenim puhastim, trpežnim, sivim perjem 16 K, s polpuhom K 20.—, s puhom K 24.—, Pernica sama 12 K, K 14.—, K 16.—, blazinice K 8.—, K 8.50, K 4.—. Pernice 180 cm dolge in 140 cm široke, K 15, 18, 20. Blazinice, 90 cm dolge in 70 cm široke ali 80 cm dolge in 80 cm široke, K 4.50, 5.—, 5.50. Spodnje pernice iz gradla, 180 cm dolge in 116 cm široke, K 13.—, 15.—, pošlje po povzetju, zavoj zastoj od K 10.— naprej franko 52—22

Maks Berger, Deschenitz št. 678, Böhmerwald.

Cenik o matracah, odejah, prevlečkih in vse drugemu blagu za postelje zastoj in franko. Če ne dopade, se zameni ali denar nazaj.

Kmečko-delavska gospodarska zadruga

Dobravlje :: pošta sv. Križ, Goriško :: Dobravlje

priporoča svojo

bogato zalogo izbornih vin.

V Ljubljani ima zalogo v Vodmatu „pri Mraku“. Po cenah je vprašati v prodajalni „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico“, Vodmat, Bohoričeva ulica.

Ustanovljena 1847.

52—25

Ustanovljena 1847

Čovarna pohištva J. J. Naglas

Turjaški trg št. 7 :: LJUBLJANA :: Turjaški trg št. 7

Največja zaloga pohištva za spalne in jedilne sobe, salone in gosposke sobe. Preproge, zastorji, modroci na zmeti, šimnati modroci, otroški vozički i. t. d. Najnižje cene. Najsolidnejše blago.

Delniška družba pivovarne Union

Sp. Šiška pri Ljubljani

priporoča svoje priznano izborno

marčno, dvojnomarčno in eksportno pivo

v sodcih in steklenicah.

10—9

Potniki v severno in južno Ameriko

vozijo sedaj le po domači avstrijski progi

52—19

Avstro-Amerikana

Trst - Newyork, Buenos Aires - Rio de Janeiro

z največjimi brzoparniki z dvema vrtenicama, električno razsvetljavo, brezžičnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, sveži kruh, posteljo, kopalj i. t. d.

Odhod parnikov: V severno Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni.

Vsakovrstna pojasnila dajo drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz, Ljubljana, Kolodvorska ulica 26.